RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 64.

Fredagen den 14 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 8 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter.

Till behandling förelåg nu statsutskottets utlåtande n:o 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en den 19 mars innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 135, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, bland annat, godkänna i propositionen intagna förslag till aflöningsstater för rikets hofrätter att tillämpas från och med år 1910.

I mom. a) af förevarande utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i anledning af Kungl. Maj:ts ofvanberörda proposition godkänna vid momentet fogade aflöningsstater för rikets hofrätter att tillämpas från och med år 1910, så lydande:

Ang. löneregler vid rikets hofrätter. (Forts.)

Svea hofrätt.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arfvode.	Ortstillägg.	Summa.	
1 president.....	8,500	3,500	——	——	12,000	
1 hofrättsråd.....	4,500	2,500	500	——	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med 600 kronor och efter 15 år med ytterligare 600 kronor.
6 „	27,000	15,000	3,000	——	45,000	
1 „	4,500	2,500	——	——	7,000	
27 „	121,500	67,500	——	——	189,000	
1 sekreterare.....	4,000	2,000	——	400	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal...	3,600	1,800	——	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 aktuarie	2,600	1,600	——	300	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 „	2,600	1,600	——	300	4,500	
1 arkivarie	2,600	1,600	——	300	4,500	
1 notarie.....	2,600	1,600	——	300	4,500	
6 notarier	15,000	9,600	——	1,800	27,000	
1 fiskal	2,500	1,500	——	——	4,000	
5 fiskaler.....	12,500	7,500	——	——	20,000	
1 förste vaktmästare....	900	450	——	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	——	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
7 „	4,900	2,450	——	1,050	8,400	
Till arfvoden åt amanuenser, vikariatersättningar samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän	——	——	——	——	23,250	
För renskrifning ...	——	——	——	——	20,000	
Summa	——	——	——	——	**396,050**	

Anm.

1. Såsom pensionsunderlag skall för hofrättsråd och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hofrättsråd och 300 kronor för fiskal.

2. Arfvode utgår till hofrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

3. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Göta hofrätt.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arfvode.	Summa.	
1 president	8,500	3,500	—	12,000	
1 hofrättsråd	5,000	2,500	500	8,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor och efter 10 år med ytterligare 600 kronor.
3 „	15,000	7,500	1,500	24,000	
1 „	5,000	2,500	—	7,500	
15 „	75,000	37,500	—	112,500	
1 sekreterare	4,000	2,000	—	6,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 aktuarie	2,600	1,600	—	4,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 arkivarie	2,600	1,600	—	4,200	
1 notarie	2,600	1,600	—	4,200	
3 notarier	7,800	4,800	—	12,600	
1 fiskal	2,500	1,500	—	4,000	
3 fiskaler	7,500	4,500	—	12,000	
1 förste vaktmästare	900	450	—	1,350	
1 vaktmästare	700	350	—	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
3 „	2,100	1,050	—	3,150	
Till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän	—	—	—	12,000	
För renskrifning	—	—	—	10,100	
Summa	—	—	—	**244,250**	

Anm.

1. Såsom pensionsunderlag skall för hofrättsråd och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hofrättsråd och 300 kronor för fiskal.

2. Arfvode utgår till hofrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

3. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, å lönen afdragas det belopp, som af Kungl. Maj:t bestämmes.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arfvode.	Summa.	
1 president	8,500	3,500	——	12,000	
1 hofrättsråd	4,500	2,500	500	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med 600 kronor och efter 15 år med ytterligare 600 kronor.
1 „	4,500	2,500	——	7,000	
7 „	31,500	17,500	——	49,000	
1 sekreterare	3,600	1,800	——	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	——	5,400	
1 notarie	2,600	1,600	——	4,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 „	2,600	1,600	——	4,200	
1 fiskal	2,500	1,500	——	4,000	
1 „	2,500	1,500	——	4,000	
1 förste vaktmästare	900	450	——	1,350	
1 vaktmästare	700	350	——	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 „	700	350	——	1,050	
Till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän	——	——	——	6,000	
För renskrifning	——	——	——	6,400	
Summa	——	——	——	**118,550**	

Anm.

1. Såsom pensionsunderlag skall gälla:

för hofrättsråd det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor,

för sekreterare det belopp, hvartill lönen uppgår efter tillägg af 400 kronor,

samt för fiskal det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 300 kronor.

2. Arfvode utgår till hofrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

3. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, å lönen afdragas det belopp, som af Kungl. Maj:t bestämmes.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Reservation mot utskottets hemställan i mom. a) hade afgifvits af herrar *Wiklund, Starbäck, Ekman* i Mo gård, *Ström* i Transtrand och *Thor*, hvilka ansett, att de för vissa tjänstemän i staten för Svea hofrätt uppförda ortstillägg icke bort i denna stat upptagas.

Vid utskottets utlåtande fanns därjämte beträffande motiveringen fogad reservation af herrar *Wiklund, Starbäck* och *Thor*.

Sedan den i *mom. a)* intagna *aflöningsstaten för Svea hofrätt* föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Ahlstrand, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Såsom synes af utskottets betänkande hafva herrar Wiklund, Starbäck och Thor reserverat sig mot viss del af motiveringen. De hafva, stödjande sig på löneregleringskommitténs och justitieombudsmannens förslag, velat framhålla det lämpliga i att åt vissa divisioner inom Svea hofrätt uppdraga att handlägga i främsta rummet de från Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län inkomma tvistemål jämte frågor om underdomares ledighet och vikarier för dessa inom nämnda län. Jag vill till alla delar ansluta mig till detta uttalande.

Då Norrland nu tills vidare får vänta på uppfyllandet af sitt önskemål, egen hofrätt, måste det vara af rättvisa och billighet påkalladt, att vederbörande åtminstone så till vida gå ett många gånger uttaladt önskemål till mötes, att den nu ifrågavarande, af löneregleringskommittén enhälligt förordade anordningen, mot hvars genomförande, enligt hvad hofrätten själf uttalat, något afgörande hinder icke finnes, och af hvars tillämpande norrländingarne själfva vänta sig beaktansvärda fördelar, varder i samband med en ny arbetsordning för hofrätten beslutad.

I detta anförande instämde herrar *Hagström, Hellgren, Wiklund, Rehn, Zimdahl, Mörtsell, Jonsson* i Gumboda, *Bäckström, Riström, Lundström, Ström* i Öfver-Torneå, *Carlsson* i Malmberget, *Lindhagen, Starbäck* och *Karlsson* i Mo.

Vidare anförde

Herr Starbäck: Herr talman! Såsom herrarna finna har jag tillsammans med några kamrater från utskottet tillåtit mig en reservation, i hvilken jag yrkar, att ortstilläggen skola strykas från Svea hofrätts aflöningsstat.

Det är tydligt, att dessa ortstillägg tillkommit på grund af jämförelse med andra verk i hufvudstaden, och det förefaller då, som om detta skulle vara fullt berättigadt. Jag vill emel-

Ang. löneregler vid rikets hofrätter. (Forts.)

lertid fästa kammarens uppmärksamhet på en händelse, som inträffat denna riksdag. Det förelåg nämligen förslag till löneregler för intendenterna vid statens riksmuseum. Då Riksdagen förut beslutit, att dessa skulle likställas med universitetens professorer, så ansågs att, i och med det att Riksdagen slagit in på den så kallade ortstilläggspolitiken, denna likställighet blefve endast skenbar, om icke dessa tjänstemän vid riksmuseum också fingo ortstillägg. Riksdagen beslöt emellertid, att dessa ortstillägg skulle strykas. Således, då ett ämbetsverk eller riktigare en tjänstemannakår i hufvudstaden jämföres med andra tjänstemannakårer i landsorten, då skall den icke hafva ortstillägg. Däremot, om en tjänstemannakår endast existerar i hufvudstaden, då skall den hafva ortstillägg. Detta förefaller mig som en synnerligen underbar inkonsekvens. Det är väl just därför att Stockholm är en dyr ort, som man har lagt ortstillägg till vissa tjänstemäns löner. Men Riksdagen har en gång beslutit detta, och då gäller det att se till, att man tager konsekvenserna däraf.

Det är detta, som gjort, att jag för min del ansett, att Riksdagen icke utan att blifva upplyst om förhållandena skulle bifalla framställningen om ortstillägg för tjänstemännen vid Svea hofrätt. Förhållandet är här precis detsamma, nämligen att man har ett jämförelsematerial med alldeles likställda tjänstemän i landsorten. Det som gäller för den ena gruppen, det bör också gälla för den andra. Annars får man icke undra på, om här och hvar missnöje uppstår i landet.

Här gäller i själfva verket, hvilken jämförelsepunkt man skall anlägga för tjänstemännen vid Svea hofrätt. Jämför man dem med de andra hofrätternas tjänstemän, då skall ortstillägget gå bort. Jämför man dem med tjänstemännen vid andra verk i Stockholm, som fått ortstillägg, då skall det stå kvar. Det är mellan dessa två ståndpunkter, som kammaren i dag får välja. Jag har velat påpeka detta förhållande, och skall tillåta mig, att på grund af hvad jag nu anfört yrka bifall till min reservation.

I herr Starbäcks yttrande instämde herrar *Ström* i Transtrand, *Thor* och *Wiklund*.

Herr vice talmannen öfvertog nu ledningen af kammarens förhandlingar.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Pettersson: Herr talman! Med anledning af herr Starbäcks anmärkning mot ortstillägget för tjänstemän vid Svea hofrätt, vill jag fästa uppmärksamheten på det förhållande, att detta ortstillägg afser endast *tjänstemännen* inom hofrätten. Hvad angår ledamöterna, hvilkas aflöning spelar den ojämförligt största rollen på

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

hofrättens stat, ha de blifvit likställda med ledamöterna i de andra hofrätterna, men deras löneinkomster ha af löneregleringskommittén så beräknats, att däri ingår en post, motsvarande ortstillägg, fastän den icke upptagits under denna rubrik. Anledningen till att löneregleringskommittén förfarit på detta sätt och således gifvit ledamöterna i hofrätterna icke allenast i Stockholm utan äfven i Jönköping och Kristianstad en lön, däri ortstilläggsposten ingår, har varit den synnerligen stora svårigheten att rekrytera hofrätterna med lämpligt folk och angelägenheten af att se till, att unga, dugande krafter ägna sig åt hofrätternas tjänst i stället för att, som nu så ofta sker, ingå på enskilda banor. Särskildt hafva juristerna, som herrarna veta, en stor benägenhet att fly statstjänsten och gå till andra håll. Hofrätternas dömande verksamhet är för samhällsordningen af synnerligen stor betydelse, och de ha som mellaninstanser ett så betydande inflytande på rättstillståndet, att det är alldeles nödvändigt tillse, att man såvidt möjligt inom dessa verk erhåller verkligt goda krafter såsom ledamöter. Men då man kommer till tjänstemannagraden, där icke samma synpunkter i lika stor utsträckning behöfva göra sig gällande, har i det kungl. förslaget tillämpats samma princip, som för tjänstemän i allmänhet, nämligen att de här i Stockholm fått ortstillägg. Och jag förstår icke, huru det egentligen kan bli fråga om att yrka borttagande af ortstilläggen för hofrättens tjänstemän i Stockholm, när jag ser på de andra löneregleringar, som förut här verkställts. Jag kan nämna, att då det var fråga om reglering af lönerna för den statsmedicinska anstalten och för Karolinska institutets professorer, så ansågs ortstillägg icke böra där ifrågakomma; men på hvad skäl? Jo, därför att de hade tillfälle till enskild praktik, som ansågs inbringa dem icke så obetydligt. Likaså har ortstillägg icke beviljats för intendenterna vid Riksmuseet. Anledningen härtill kan jag icke bestämdt uppgifva, men jag förmodar, att förhållandet varit, att man velat likställa dem med professorer vid statsuniversiteten och gifva dem samma karaktär som dessa. Men vid alla andra reglerade verk här i Stockholm utgår ortstillägg. Så finner jag, att arméförvaltningen, statskontoret, marinförvaltningen, kammarkollegium, kammarrätten, landtbruksstyrelsen, domänstyrelsen, landtmäteristyrelsen och justitiekanslersämbetet öfver hela linien hafva ortstillägg för tjänstemännen. Då frågar jag: hvad kan det vara för särskilda skäl, som skulle kunna föranleda, att man i fråga om hofrätten vill frångå denna ståndpunkt? Jag vågar hålla före, att något så när hållbara skäl för herr Starbäcks reservation icke förefinnas, och jag hoppas också, att kammaren välvilligt skall bifalla den föreslagna staten i denna del.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Herr Starbäck har yrkat bifall till sin reservation, att det så kallade ortstilläget för åtskilliga tjänstemän i Svea hofrätt skulle bortfalla. Jag hemställer till både honom och reservanterna i öfrigt, huruvida de anse det möjligt att hålla på en sådan reservation. Med deras förslag skulle ortstillägget fråntagas de lägre tjänstemännen men samtidigt utgå för de högsta tjänstemannen, nämligen presidenten och hofrättsråden, och det kan väl icke vara rätt. Det förehåller sig på det sättet, att när man utredde dessa lönefrågor rörande hofrätterna, var kommittén betänkt på att i likhet med hvad som gäller vid öfriga ämbetsverk äfven beträffande hofrätterna införa ortstillägg öfver hela linien. Härigenom hade emellertid ledamöterna i Göta hofrätt och hofrätten öfver Skåne och Blekinge fått mindre aflöning än de i Svea hofrätt. Men representanterna för hofrätterna höllo strängt på att lika förhöjning i löneförmånerna skulle inträda vid alla hofrätterna, och då fanns ingen annan utväg än att lägga ortstillägget för ledamöterna i Svea hofrätt till lönen, och på detta sätt tillkom denna löneförmån äfven ledamöterna vid de öfriga hofrätterna. Ortstillägget är sålunda endast flyttadt öfver från ortstilläggskolumnen till lönekolumnen, och sålunda kan man ju säga, att ledamöterna fått ortstillägg. När man sedan kom till första gradens tjänstemän, ansåg man sig däremot icke böra likställa dem med första gradens tjänstemän vid de öfriga hofrätterna utan beträffande dessa tjänstemän i Stockholm ansåg man sig böra föreslå ortstillägg. Om reservationen skulle bifallas hade man sålunda gifvit ortstillägg åt de högsta löntagarna under det man frånkänt de lägre detsamma, och jag hoppas, att kammaren icke vill gå in på något sådant.

Som bevis på hvad jag nu anfört, kan man läsa noterna under staterna. Af dessa noter framgår nämligen, att man för ledamöterna beräknat pensionen med bortseende från ortstillägget. Då ortstillägget uppflyttats i lönekolumnen ingår naturligtvis detta, som jag redan nämnt, i lönen, men pensionen har minskats med en summa motsvarande ortstillägget och härigenom ha hofrättsledamöterna i pensionsafseende likställts med tredje gradens tjänstemän. Jag har trott, att kammaren skulle godkänna utskottets förslag i denna del.

Men jag har begärt ordet hufvudsakligen för att uttala mig om en annan fråga, som rör denna sak. Som man finner, har Kungl. Maj:t ändrat löneförmånerna för sekreterarna i Svea och Göta hofrätt och föreslagit för dessa båda sekreterare ett tredje ålderstillägg på 500 kronor. Kommittén har icke föreslagit något sådant tredje ålderstillägg. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle sålunda sekreterarne i Svea och Göta hofrätter erhålla ett lönetillägg af 500 kronor, som icke skulle komma sekreteraren vid den skånska hofrätten till godo. Inom kommittén fanns det

åtskilliga reservanter, som ansågo, att löneförmånerna gärna kunde vara något mindre för sekreteraren i skånska hofrätten än för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter, men att vid pensionsålderns inträdande jämlikhet skulle råda och att i följd häraf pensionsbeloppet för sekreteraren i den skånska hofrätten skulle höjas utöfver det belopp, hvartill löneförmånerna berättigade. Hofrätterna ha delvis godkänt detta och till och med Kungl. Maj:t har resonerat på samma sätt, nämligen att pensionsbeloppet borde höjas för sekreteraren i skånska hofrätten, men sedan kommer Kungl. Maj:t och lägger till detta tredje ålderstillägg för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter. Att införa en sådan skillnad att aflöningen på grund af det tredje ålderstillägget för två af dessa sekreterare skulle bli 500 kronor högre än aflöningen för sekreteraren i den skånska hofrätten och samtidigt rubba likställigheten i pensionsafseende, synes mig icke vara riktigt.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Det finnes två vägar att gå för att få likheten återställd. Den ena är, att kammaren icke beviljar ett tredje ålderstillägg för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter; men då afdelningen och utskotten icke gjort någon erinran mot detta, så skall jag icke framställa något yrkande på borttagande af det tredje ålderstillägget. Men för att få pensionsfrågan rättvist löst ber jag att få framställa det yrkandet, att första anmärkningen under de föreslagna staterna för Svea och Göta hofrätter måtte få ett tillägg. Anmärkningen lyder enligt förslaget sålunda:

»Såsom pensionsunderlag skall för hofrättsråd och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hofrättsråd och 300 kronor för fiskal.»

Härtill vill jag nu för min del hafva lagdt: »För sekreterare är högsta pensionsunderlag 5,000 kronor.» Härigenom ha samtliga sekreterare i alla tre hofrätterna efter tio års tjänstgöringstid uppnått samma pensionsunderlag 5,000 kronor och högsta pensionsrätt. Detta är i öfverensstämmelse med det sätt, hvarpå kommittén resonerat och på visst sätt äfven Kungl. Maj:t; och därmed undvikes den ojämnheten att de båda sekreterarne i Svea och Göta hofrätter få bättre pensionsrätt än sekreteraren i hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Jag ber, herr talman, att få yrka att till första anmärkningen under staterna för Svea hofrätt och Göta hofrätt måtte göras det tillägg, jag här förut uppläst.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande lönestaten afviker i vissa hänseenden från de normala lönestaterna, och det är därför klart, att man med en viss betänksamhet går in på att införa delvis andra grunder för löneregleringen för hofrätterna, än hvad som gälla för statens öfriga centrala ämbetsverk. Emellertid erkänner jag, att det finnes så starka skäl för en undantagsställning beträffande ledamöterna i

Ang. löneregler vid rikets hofrätter. (Forts.)

hofrätterna, att jag för min del ej kan annat än finna detta förslag i dessa delar väl grundadt; men det vill jag säga, att herr Starbäcks reservation varnar jag kammaren bestämdt från att antaga, ty det vore att införa en fullkomlig orättvisa. Herr Starbäck synes icke hafva uppmärksammat, att lönerna för hofrättsråd i Svea hofrätt äro reglerade i öfverensstämmelse med den högsta lön, som tillfaller tjänsteman med ortstillägg i motsvarande grad här i Stockholm, och att man måst sätta högre lön äfven för hofrättsråd i landsorten för att kunna rekrytera dessa hofrätter med dugligt folk. I denna aflöningssumma ingår faktiskt ett ortstillägg af 600 kronor. Om under sådana förhållanden man stryker ortstillägg för ämbetsmän af lägre grader, som herr Starbäck föreslagit, gör man faktiskt en stor orättvisa, hvilken bryter sönder de löneprinciper, som skola tillämpas; och det kan jag ej vara med om.

Hvarför jag egentligen begärde ordet, var att påtala samma oegentlighet beträffande denna lönestat, som herr Carl Persson nyss yttrat sig om. Det gäller nämligen sekreterarne vid Svea och Göta hofrätter. Om herrarne hunnit läsa igenom den stora utredning, som åtföljer denna lönestat — hvilket jag antar att i den nuvarande brådskan herrarne i allmänhet icke ha gjort — ha herrarne funnit, att löneregleringskommittén enhälligt föreslagit, att sekreterarne skulle ha den af Kungl. Maj:t föreslagna begynnelselönen; men de skola endast ha *två* ålderstillägg à 500 kronor hvardera. Utredningen härom återfinnes på sid. 143 och följande i den kungl. propositionen. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit precis samma lön, men föreslagit tre ålderstillägg på fem hundra kronor hvartdera i stället för löneregleringskommitténs två ålderstillägg. Jag ber att få erinra därom, att löneregleringskommittén varit enhällig, och att i samma kommitté suttit en representant för hofrätterna, som tillika är en högt aktad ledamot af denna kammare. Om vi nu se efter, hvad skäl Kungl. Maj:t, det vill säga justitieministern, anfört för detta tredje ålderstillägg, så får jag säga, att intet verkligt skäl blifvit anfördt, utan orsaken är, att Svea hofrätt gjort en liten revolt, och att majoriteten inom Göta hofrätt också påtalat, att det ej var föreslaget mer än två ålderstillägg; men skulle Kungl. Maj:t taga hänsyn till alla revolteringar inom Svea hofrätt, då det gäller denna lönefråga, hade sannerligen denna lönestat kommit att se utomordentligt märkvärdig ut.

Herr justitieministern anför inga skäl utom det, att han anser att Göta hofrätt hade fog för sitt yrkande om ett tredje ålderstillägg, och på denna lösa bolin tillstyrker han Riksdagen att bevilja detta tredje ålderstillägg; också har märkvärdigt nog detta äfven kommit att bli statsutskottets förslag. Om vi bifalla detta, så blir följden, såsom redan herr Carl Persson påvisat, att man med detta kommer att införa en orättvisa gent-

emot sekreteraren i skånska hofrätten, som kommer att få 500 kronors lägre pension än de andra sekreterarne. Denna orättvisa har till och med uppmärksammats af Första Kammaren, så att Första Kammaren fattat beslut om att införa en särskild not under aflöningsstaten, i hvilken man förklarar, att pensionsunderlaget för sekreterare i Svea och Göta hofrätter skulle utgöra lönen, minskad med fem hundra kronor. Detta FörstaK ammarens beslut är i sin ordning sådant, att Första Kammaren alls icke når, hvad den vill nå. Dess beslut är oriktigt formuleradt, och blir det af Riksdagen bifallet, komma dessa sekreterare att hela vägen och icke blott i sista ålderstilläggsklassen erhålla femhundra kronor lägre pension, än hvad som från början varit afsedt. Genom denna olyckliga formulering, tillkommen i en hastig vändning, har Första Kammaren fattat ett beslut, som naturligtvis Andra Kammaren icke kan biträda. Nu kan jag ej finna annat, än att det enda riktiga af Andra Kammaren är att besluta att afslå det tredje ålderstillägget. Vi kunna gärna taga herr Carl Perssons förslag vid sidan om detta, ty jag föreställer mig, att i utskottet skola Förstakammarledamöterna finna anledning att acceptera den formulering af anmärkning 1) under staterna för Svea och Göta hofrätter, som herr Carl Persson föreslagit, då de ju under inga omständigheter kunna hålla på sin egen. Om kammaren bifaller detta förslag, följer kammaren därmed löneregleringskommitténs enhälliga uppfattning, mot hvilken enligt mitt förmenande inga som helst fullgiltiga skäl kunna anföras, och herrarne skipa då full rättvisa mellan sekreteraren i skånska hofrätten å ena sidan och sekreterarne i Svea och Göta hofrätter å den andra. Vid enskilda samtal, som jag haft med personer, som känna hofrätternas arbetsbörda mycket väl, har man privat gifvit mig den upplysningen, att, om kammaren bifaller detta förslag, har därmed hvarken olycka eller orättvisa skett gentemot hofrättssekreterarne. Jag ber sålunda, herr talman, att i öfverensstämmelse med hvad jag här yttrat få yrka, att kammaren måtte bevilja endast två ålderstillägg för sekreterare och följaktligen, att i noten rörande sekreterare, som finnes i sista kolumnen vid staterna för Svea och Göta hofrätter, utstryka orden »och efter femton år med än ytterligare femhundra kronor», så att dessa noter få följande lydelse: »Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor,» samt att i öfrigt kammaren bifaller det förslag, som herr Persson i Stallerhult under debatten nyss framställt.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Innan jag lämnar ordet, skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på en annan sak, och jag vill hoppas, att herr finansministern särskildt ville behaga uppmärksamma och fästa det afseende, han kan finna för godt, vid detta mitt uttalande, att, om vi nu bifalla Kungl. Maj:ts och utskottets förslag angående aktuarier, arkivarier och notarier i hofrätterna och uppföra

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

dessa tjänstemän i en mellanställning mellan första lönegraden och andra lönegraden — de skola egentligen tillhöra första lönegraden — han, när löneregleringar framläggas för kommerskollegium och andra ämbetsverk, till exempel statistiska centralbyrån, icke, som han gjort, när löneregleringen för kammarrätten i fjol var före, gör några försök att sticka in en mellangrad mellan första och andra graden, så att vi icke då här i Riksdagen liksom i år må behöfva i finansministerns förslag till löneregleringar tillbakaslå det ena försöket efter det andra att på detta sätt i en mellangrad uppföra tjänster, som egentligen tillhöra första lönegraden. I fråga om hofrätterna föreligga ju alldeles särskilda undantagsförhållanden som göra, att vi ej kunna sätta aktuarierna i den lönegrad, som de egentligen skulle tillhöra, utan måste sätta dem i en mellangrad; men sådana undantagsförhållanden föreligga icke för de öfriga ämbetsverk som skola regleras. Då jag sålunda haft stora betänkligheter mot att bifalla utskottets förslag i denna del, enär jag fruktat, att man vid framtida löneregleringar ville införa mellangraden, så har jag velat här bringa saken på tal, på det att vi icke måtte råka ut för samma olycka, som vi gjorde genom att förra året vid löneregleringen för kammarrätten bifalla förslaget om mellangrader och således än en gång få att kämpa mot den oreda i lönesystemet, som vi denna riksdag haft att bekämpa.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren sade, att han ej kunde finna skäl anförda för den ändring i löneregleringskommitténs förslag, rörande aflöningen åt sekreterarne i Svea och Göta hofrätter, som skett i statsverkspropositionen, där man för dessa tjänstemän föreslagit ett tredje ålderstillägg. Det är nu synnerligen svårt att säga, hvad skäl man skall anföra, som verka öfvertygande i en fråga som denna, ty det är klart, att hvar och en har sin uppfattning om en tjänsts betydelse och ansvar och om hvad som kräfves för att skaffa goda krafter till att bestrida den. På dessa faktorer måste ju alltid bero de löneförmåner, som man vill anslå till tjänsten; men, som jag ser den föreliggande frågan ur den synpunkten, tror jag, i motsats till den föregående talaren, att Kungl. Maj:t haft mycket goda skäl för sitt förslag, och jag skall be att i korthet få ange dem.

Sekreterarne i hofrätterna ha hittills varit jämförelsevis väl aflönade tjänstemän. Jag erinrar om, att för närvarande sekreterares begynnelselön är lika med assessors begynnelselön, plus ett första ålderstillägg, d. v. s. sekreterares begynnelselön är för närvarande 5,800 kronor. Detta måste naturligtvis vara ett vittnesbörd om, att tjänsten dock anses vara af ganska stor betydelse. Kommitterade ha föreslagit 6,000 kronor och för sekre-

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

teraren i Svea hofrätt därutöfver ett ortstillägg på 400 kronor. Som herrarne se af den kungl. propositionen hafva Svea och Göta hofrätter hvar för sig gjort kraftiga anmärkningar mot dessa lönebelopp. Svea hofrätt anmärker, att sekreteraren skulle, enligt kommitteförslaget, få sina redan förut omfattande göromål ytterligare ökade och vidare, att i och med löneregleringen skulle tillkomma skyldighet för sekreteraren att vidkännas afdrag å lönen i form af bidrag till kostnaden för egen pensionering, en afgift, som kan beräknas till omkring 250 kronor årligen. Hofrätten framhåller äfven sekreterarebefattningens vikt och betydelse för arbetets jämna och behöriga gång i ett ämbetsverk af den storlek som Svea hofrätt med därunder lydande många underdomstolar och påpekar, att utsikterna att från sekreterarebefattningen vinna vidare befordran äro synnerligen ringa. Det får väl ock i allmänhet anses vara en förmån, att en person på den plats, en hofrättssekreterare intager, icke är alltför mycket rörlig utan får ägna sina tjänster och sin erfarenhet åt verket under en längre tid. Det är nämligen han, som i väsentlig mån skall svara för kontinuiteten i afseende å en mängd administrativa förhållanden, som höra till verket.

Det har förnämligast varit denna synpunkt att sekreterarna i hofrätterna icke annat än mera undantagsvis böra eller kunna påräkna befordran, som föranledt Kungl. Maj:t att för en något ökad höjning i aflöningarna välja den väg, som anvisats och begärts af Göta hofrätt, nämligen att ge dem ett tredje ålderstillägg. Svea hofrätt ansåg, att sekreteraren därstädes borde hafva 7,000 kronors begynnelseaflöning samt två ålderstillägg å 500 kronor. Härutinnan har Kungl. Maj:t icke gått hofrätten till mötes, men däremot på de skäl, som jag förut har anfört, ansett att ett tredje ålderstillägg å 500 kronor borde tillerkännas honom. Göta hofrätt fäster uppmärksamheten på det förhållandet, att då enligt kommitténs förslag sekreterarens aflöning skulle ökas med allenast 200 kronor, men å andra sidan i enlighet med pensionslagens stadgande sekreterare, som ingått på ny löneregler-ring, vore skyldig bidraga till sin egen pensionering med 250 kronor i högsta lönegraden, förslaget i själfva verket skulle medföra en minskning af inkomster för sekreteraren i Göta hofrätt med minst 50 kronor. För öfrigt framhåller Göta hofrätt samma synpunkter, som angifvits af Svea hofrätt, nämligen att det för arbetet inom hofrätten är af ganska stor betydelse att hafva en duglig och pålitlig sekreterare, som stannar kvar på sin post.

Man har jämfört denna aflöning med den, som är föreslagen för sekreteraren i Skånska hofrätten. Men i det afseendet ber jag att få påpeka, att namnet visserligen är lika men tjänsterna däremot ganska olika, ty i Skånska hofrätten har sekreteraren väsentligen aktuariegöromål och sådana som tillkomma tjänstemän af — jag kunde säga — något lägre valör än sekreterarna

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

i Svea och Göta hofrätter. Därför har också löneregleringskommittén för sekreteraren i Skånska hofrätten föreslagit en aflöning af allenast 5,400 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor, d. v. s. aflöning af andra normalgraden; och däremot har ju Kungl. Maj:t icke heller haft något att erinra.

Då alltså de skäl, som jag nu sökt framlägga för kammaren, för mig synts öfvertygande i afseende å skäligheten och billighoten af att sekreterarna i Svea och Göta hofrätter beredas någon ökad aflöning, så vågar jag hemställa, att kammaren ville i detta fall biträda statsutskottets förslag. Med det förslag i afende å pensionen, som framställts af herr Persson i Stallerhult, är ju för öfrigt undanröjd den oegentlighet, som möjligen kan anses föreligga däri, att sekreterarna skulle få olika pensionsrätt.

Herr Starbäck: Jag förstår mycket väl de olika uppfattningar, som gjort sig gällande rörande den af mig och några kamrater i utskottet framställda reservationen; men jag kan ändå ej underlåta att med ett par ord besvara några anmärkningar dels från statsrådsbänken och dels från skånebänken.

Det anfördes här, att ortstillägget bortfallit för Karolinska institutets lärarepersonal, därför att man ansåg att denna hade så godt tillfälle till biförtjänster. Ja, detta var det klart och tydligt uttalade skälet. Nu har Riksdagen gång på gång förklarat, att riksmuseets intendenter skola vara likställda med professorerna vid Karolinska institutet. Men ingen har vågat eller kunnat påstå, att dessa intendenter hafva det minsta tillfälle till extra förtjänster; och likväl få de icke något ortstillägg. Sålunda äro de blott skenbart, men icke i realiteten, likställda med professorerna. Jag kan emellertid upplysa herr justitieministern om, hvilket motivet i verkligheten var till att intendenterna vid riksmuseum icke fingo sitt ortstilläg. Motivet var, såsom det formulerades af statsutskottets ordförande, biskop Billing, det, att »det vore så trefligt att vara i Stockholm, så att där finge man folk, i alla fall, äfven om de ej finge så bra löner.»

Det förekommer mig, som om den motiveringen mycket väl skulle kunna appliceras äfven på förhållandena vid hofrätten; och jag kan verkligen icke förstå, hvarför min högt ärade vän och kamrat i statsutskottet, herr Rydén, så utomordentligt skarpt håller på, att det skall vara skillnad mellan hofrättstjänstemän i Stockholm och hofrättstjänstemän i Jönköping, men icke någon skillnad alls mellan professorer i Stockholm och professorer i Uppsala. Det beror väl antagligen därpå, att hans vördnadskänsla för juridiken är så ofantligt mycket mer utvecklad än hans vördnadskänsla för vetenskapen; eller kanske han anser, att de, som syssla med den torra juridiken, behöfva någon upp-

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

muntran, under det att naturvetenskapen i sig själf är af så lifgifvande beskaffenhet, att ortstillägget där mycket väl kan dragas in. Det är sålunda samma argumentation, som biskop Billing användt; och det är ju roligt, att de båda någon gång kunna mötas, fastän jag tycker, att det är tråkigt, att de skulle göra det just här.

Jag ber, herr vice talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Johansson i Jönköping. Jag trodde, när jag begärde ordet, att herrarna vid det här laget skulle ha slutat diskussionen om de högre tjänstemännen i hofrätterna, så att tillfället kunde vara lämpligt att säga några ord om betjänte därstädes. Så har emellertid icke skett, men jag ber ändock att redan nu få yttra några ord med anledning af den motion, som jag tillåtit mig väcka och hvari jag föreslagit en förbättring uti ifrågavarande betjäntes löneförmåner.

Statsutskottet har enhälligt afstyrkt denna motion och jag har sålunda ej något hopp om att den här blir bifallen. Jag skall därför icke framställa något yrkande i den riktningen. Men jag skall i stället tillåta mig en liten anmärkning beträffande både den föreliggande lönestaten och flera andra dylika, som Riksdagen på den senare tiden har behandlat, och det är den, att det vill synas mig, som om dessa lönestater i allmänhet hade den karaktären, att man tämligen väl, för att icke säga rikligt, tillgodosett de högre tjänstemännens lönekraf, men, däremot ställt sig ganska njugg, då det gällt de lägre statstjänarna.

Om man ger akt på hvilken klyfta det finnes mellan de högsta lönesatserna i dessa moderna lönestater och de lägsta, så finner man den skillnaden verkligen påfallande. Och särskildt kan jag icke underlåta att påpeka, att, när man beviljar de högre tjänstemännen två, tre eller flera åldertillägg och grundar ett sådant förfarande på den riktiga åskådningen, att lefnadsbehofven efterhand växa, därigenom att tjänstemännen bilda familj, så borde denna riktiga åskådning tillämpas lika väl beträffande de lägre tjänstemännen som beträffande de högre. Det må vara tillbörligt och nödvändigt, att man sätter lönerna lägre för de lägsta tjänstemännen än för de högre. Men i fråga om ålderstilläggens antal borde man tillämpa samma princip för båda kategorierna af tjänstemän. Ty ingen kan väl förneka, att äfven en lägre tjänstemans lefnadsbehof ökas med åren, i den mån hans familj tillväxer; och äfven en sådan tjänsteman bör ju sättas i tillfälle att kunna bilda familj.

Jag har sålunda velat påpeka, att det synes mig icke vara ett riktigt sätt att gå tillväga, då man i den nu föreliggande och andra liknande lönestater ej velat tillerkänna de lägre tjänstemännen rätt till samma antal ålderstillägg som de högre; och

Ang. lönereglering vid rikets hofrätter. (Forts.)

jag tror, att man framdeles skall finna sig böra rätta detta förhållande, som efter min mening är ett missförhållande.

Jag skall, herr vice talman, icke tillåta mig att gentemot utskottets enhälliga hemställan göra något yrkande.

Häruti instämde herr *Byström*.

Herr Rydén. Herr talman! Jag har icke suttit i statsutskottet, så att jag har icke något ansvar för det beslut, som utskottet fattat. Gentemot herr Johansson i Jönköping vill jag säga, att jag är mycket känslig för de synpunkter, som han framställde. Men faktum är, att de vaktmästare, som han motionerat om, äro ställda i precis samma ställning som alla andra vaktmästare vid ämbetsverken, för hvilka lönerna under de senare åren reglerats.

Hvad jag påyrkar och hvad jag, alltsedan jag började att sätta mig in i lönefrågor, här i kammaren försökt att i någon mån göra mig till tolk för, det är, att vi böra se till att bringa enhet och reda i det hela. Det är ur den synpunkten, som jag framställt mitt yrkande här i dag.

Herr Starbäcks reservation beträffande ortstillägget till vissa tjänstemän i Svea hofrätt går ut på att göra en orättvisa mot tjänstemännen i de lägre graderna och går ut på att bringa oreda i systemet.

På liknande sätt förhåller det sig med Kungl. Maj:ts förslag beträffande sekreterarna i de båda nordliga hofrätterna. Det går ut på att för dessa tjänstemän, som tilllhöra en mellangrad mellan andra och tredje gradens tjänster, bevilja ett tredje ålderstillägg, hvilket egentligen tillhör tjänster af första graden; och detta i strid med den nu sittande löneregleringskommitténs förslag, hvilken, fullt konsekvent, har föreslagit allenast två ålderstillägg. Jag finner, som sagdt, inga skäl, som tala för att bifalla detta tredje ålderstillägg; och jag får därför, herr vice talman, vidhålla mitt yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag antydde i mitt förra yttrande, att den ändring, som jag ville hafva vidtagen i utskottets förslag, gällde pensionsrätten för sekreterarna i Svea och Göta hofrätter, och att denna ändring skulle kunna vinnas på två sätt, antingen genom att borttaga det tredje ålderstilllägget för dessa båda sekreterare eller också genom att i första anmärkningen under aflöningsstaterna för de nämnda hofrätterna införa ett ett sådant tillägg som det, jag då uppläste.

Nu har, sedan jag hade ordet, ett yrkande framkommit om att det tredje ålderstilläget skulle bortfalla. Jag ber emellertid att få påpeka, att, äfven om kammaren skulle bifalla detta yrkande, det yrkande som jag framställt i afseende å tillägg till anmärk-

ningen, i alla fall icke blir obehöfligt; utan torde kammaren jämväl under denna förutsättning beakta och bifalla mitt yrkande. Ty det är att märka, att Första Kammaren har godkänt staten sådan den föreligger, men gjort ett tillägg till samma anmärkning 1, hvilket lärer vara så affattadt, att om det vinner Riksdagens bifall, sekreterarna i Svea och Göta hofrätter skulle komma i en sämre ställning i fråga om pension än sekreteraren i Skånska hofrätten. De båda förstnämnda sekreterarna skulle nämligen i sådant fall blifva tvungna att tjäna i 15 år som sekreterare, innan de uppnå 5,000 kronors pensionsunderlag, under det att sekreteraren i Skånska hofrätten uppnår detta pensionsunderlag redan efter 10 års tjänstgöring. Således bör det af mig föreslagna tilllägget till anmärkning 1, äfven om herr Rydéns yrkande skulle vinna kammarens bifall, godkännas.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Jag har velat säga detta, på det att kammaren icke må anse, att mitt yrkande är obehöfligt, och ber att för öfrigt få yrka bifall till den föredragna staten.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, förklarades öfverläggningen slutad.

Herr talmannen framställde först propositioner på de under öfverläggningen gjorda yrkandena beträffande ortstillägg för vissa tjänstemän i Svea hofrätt; och blef utskottets förslag i denna del af kammaren godkändt.

Vidare gaf herr talmannen propositioner på de i fråga om ålderstillägg och pensionsrätt för sekreteraren hos Svea hofrätt framkomna yrkandena; och godkände kammaren utskottets förslag i förevarande afseende med det tillägg till anm. 1 under aflöningsstaten, som under öfverläggningen föreslagits af herr Persson i Stallerhult.

Utskottets förslag till aflöningsstat för Svea hofrätt blef i öfriga delar af kammaren godkändt.

Härefter föredrogs *aflöningsstaten för Göta hofrätt* och yttrade därvid

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag anhåller att få framställa det yrkandet, att kammaren må beträffande sekreteraren i Göta hofrätt fatta enahanda beslut, som nyss fattades i afseende på sekreteraren i Svea hofrätt.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände utskottets förslag med det af herr Persson i Stallerhult föreslagna tillägget.

Aflöningsstaten för hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Godkändes.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

I enlighet med utskottets förslag beslöt kammaren, att ifrågavarande aflöningsstater skulle tillämpas från och med år 1910; och förklarades utskottets hemställan i mom. a) jämväl i öfrigt vara besvarad genom kammarens här ofvan omförmälda beslut.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning härpå af *mom. c)*, angående vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i förevarande stater upptagna aflöningsförmåner, begärdes ordet af

Herr Åkerman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då Riksdagen nu beviljat en så betydande löneförhöjning åt ledamöter och öfriga befattningshafvare i rikets hofrätter, tänker jag, att det kanske kunde vara skäl att vi nu en liten stund taga i öfvervägande och under diskussion en fråga, som står i samband härmed, och försöka skaffa oss en garanti mot en olägenhet, som jag för min del icke anser det uteslutet, att framtiden kommer att föra med sig. Jag syftar på svårigheten att erhålla föredragande i landets högsta domstol. Jag tror därför, att det kunde finnas anledning att bland de villkor, som skola knytas till denna lönestat, upptaga äfven ett, som skulle i hufvudsak innebära, att ledamöter i hofrätterna blefve skyldiga att under viss tid tjänstgöra som revisionssekreterare. Jag skall, innan jag slutar, närmare formulera mitt yrkande och har nu blott velat antyda det för att kammaren skall veta, hvart jag vill hän med detta mitt anförande.

Som kanske alla veta, är antalet revisionssekreterare — så benämnas ju föredragandena i högsta domstolen — numera 20. Detta antal har på de senare åren vuxit högst betydligt. Jag kan nämna, att då jag år 1895 blef revisionssekreterare antalet var blott 12. På dessa 14 år har det alltså vuxit från 12 till 20, och det är ingalunda uteslutet, att det kan komma att ytterligare ökas. Visserligen få vi hoppas, att högsta domstolen hinner med sitt arbete, så att det icke skall behöfvas flera justitieråd och således icke heller flera revisionssekreterare än vi nu ha, men därom kan man ingenting veta, och för öfrigt kommer äfven regeringsrätten att kräfva mycket folk till föredragningen. Jag tycker därför, att det ser ganska mörkt ut, då man tänker på framtiden, och det förefaller icke uteslutet, att den dag kan komma, då högsta domstolen lider brist på dugliga föredragande.

Jag vill äfven nämna, att, såsom det nu är, blott 8 af revisionssekreterarne äro ordinarie. Redan på min tid hörde man ofta i ämbetsmannakretsar talas om, att det kanske i en framtid skulle ordnas så, att äfven dessa 8 ordinarie revisionssekreterare-

Ang. lönereglering vid rikets hofrätter. (Forts.)

tjänster skulle dragas in och deras innehafvare tillsättas endast på förordnande, så att ingen vidare skulle bli ordinarie revisionssekreterare. Hur det kan gå med den saken, är omöjligt att nu spå, men jag vill ha nämndt, att äfven den möjligheten föreligger, att det i framtiden blir ordnadt på det sättet. Då blefve det således icke mindre än 20 revisionssekreterareplatser, som skulle tillsättas på förordnande, och deras innehafvare skulle sökas inom en krets, hvars antal är på förhand gifvet.

Jag kommer nu äfven in på en annan fråga, som jag kanske får något vidröra, då det icke är säkert, att alla äro inne i densamma. Hvilken är vägen för en man att bli revisionssekreterare? Den vanliga vägen är den, att då han tagit sin juridiska ämbetsexamen, han ger sig ut till en domare på landet och går där några år tills han blifvit tingsmyndig och hållit några ting. Bestämmer han sig då för att gå hofrättsvägen, brukar han, när han hållit — låt mig säga — sex à åtta ting, gå in i hofrätten och får då tjänstgöra vid hofrättens protokoll. Finner hofrätten att han synes vara lämplig att gå vidare, så erhåller han befordran i form af förordnande som fiskal, d. v. s. han får föredraga brottmål inför hofrätten. Den tid, efter hvilken sådant förordnande plägar erhållas, är växlande. Den var på min tid ett à två år; hur lång den är nu vet jag icke. Sköter han sitt fiskalsförordnande bra, går han vidare i befordran och blir, som det kallas, adjungerad ledamot, d. v. s. tillförordnad assessor. Sedan fortsätter befordringen i vanlig ordning; då han suttit sin tid som tillförordnad ledamot blir han ordinarie assessor eller som det numera skall kallas hofrättsråd. Sedan uppstår frågan, om han skall bli revisionssekreterare. I hvad mån han anses därtill skickad, pröfvar ju högsta vederbörande. Den tid, efter hvilken förordnande som revisionssekreterare kan påräknas, växlar också. På min tid voro vi alla ordinarie assessorer, innan vi blefvo t. f. revisionssekreterare, och somliga af oss hade till och med suttit tre år som ordinarie assessorer, innan det kom ifråga att det var vår tur att bli revisionssekreterare. Nu äro förhållandena helt annorlunda. Enligt hvad jag har mig bekant, är det sådan efterfrågan på revisionssekreterare, att det händer, att unga herrar, som ännu icke blifvit ordinarie fiskaler, utan blott suttit någon tid såsom t. f. assessorer eller adjungerade ledamöter, få tjänstgöra som revisionssekreterare. Detta anser jag för min del ingalunda såsom något fel, utan tvärtom såsom en förtjänst, ty det är nog mycket bra att det är ungt folk som bekläder dessa tjänster, som äro kända för att vara de mest ansträngande befattningarna i landet. Nu för tiden är det således, som jag sade, så, att personer redan efter ganska kort tids tjänstgöring såsom ledamöter i hofrätt komma in i revisionen. Detta kan naturligtvis kastas om, så att förhållandet återgår till hvad det var på min tid. Men därom veta vi ingenting. Jag har

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

velat nämna detta för att herrarne skola hafva reda på alla de synpunkter, som behöfva anläggas på denna fråga.

Nu kan man fråga, hvad det är som lockar en ung man att taga emot uppdraget att tjänstgöra som revisionssekreterare. Jag tar för afgjordt, att det för flertalet är en önskan att lära känna arbetssättet i högsta domstolen, att få tjänstgöra i det maktpåliggande värfvet att vara föredragande i landets högsta domstol och därigenom öka sin erfarenhet. Detta är en grupp. En annan grupp har naturligtvis äfven en tanke på att härigenom stiga högre i graderna, att antingen komma in som ledamöter i landets högsta domstol eller genom att bli expeditionschefer komma upp på spetsarna af administrationen, och det är ju också en loflig sträfvan hos dessa unga herrar. Andra åter sikta på att få domsagor, och det stora flertalet af dem, som taga emot revisionssekreterareförordnanden torde nog vara sådana, som ha den tanken, att de vilja utbyta tjänsten i hofrätten mot den mera lockande befattningen som häradshöfding på landet, där de komma i mera direkt beröring med folket. Jag skulle således vilja påstå, att det stora flertalet af dessa ämbetsmän siktar på domsaga, då de taga emot revisionssekreterareförordnande.

Nu håller jag före, att dessa, sedan det blifvit så bra ställdt för dem i hofrätten, icke skola ha samma sträfvan att komma ut som häradshöfdingar på landet som de förut hade, ty det är ju icke endast de ideella synpunkterna som anläggas, utan de kalkylera naturligtvis också öfver hvad de respektive tjänsterna gifva i lön.

För några år sedan verkställdes af justitiedepartementet en utredning angående de inkomster, som rikets domsagor kunde beräknas gifva. Jämför man nu siffrorna i denna statistik med de löner, som nu äro beviljade åt ledamöterna i rikets hofrätter och vidare betänker, att en ledamot i hofrätten väl alltid har varit detta i 5 år, innan det kan bli tal om någon domsaga åt honom, så skall man finna, att han i hofrätten har 7,500 kronor jämte hofrättsråds titel och rang. Det sistnämnda kan ju förefalla mången barnsligt, men jag tror dock icke, att man får alldeles blunda för den saken. Han har då redan nått en titel och en rang, som ställer honom ganska högt på den byråkratiska stegen. Det skulle alltså endast vara mycket lockande inkomster eller en stark längtan att komma i en omedelbar beröring med folket, som skulle kunna förmå honom att söka domsaga.

Se vi nu på denna statistik, som jag vill minnas, är uppgjord under den tid, då Berger var justitieminister, så finna vi, att af rikets domsagor endast något öfver 40 gifva 8,500 kronor och därutöfver om året, och af dessa, om jag så får kalla dem, »bättre» domsagor är det endast 11, som gifva öfver 10,000 kr.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Herrarna se häraf, att skillnaden mellan lönen för ett hofrättsråd i andra lönegraden och lönen för en häradshöfding icke är så stor, som många föreställt sig. Jag befarar därför, att det mycket väl kan hända, att den kontingent af personer, förordnade som revisionssekreterare, hvilka sikta på domsagor, kommer att i ganska afsevärd grad minskas, och då stå vi inför den möjligheten att högsta domstolen en dag icke har tillräckligt med föredragande. Jag tror därför, att det vore skäl, att vi tänkte på att här uppställa det villkor, som jag i början af detta anförande tillät mig antyda.

Nu kan ju detta synas vara en om jag så får uttrycka mig osympatisk åtgärd, att på detta sätt ställa personer, som bekläda domareämbeten under ett slags skyldighet att taga emot kommendering, men jag tror icke, att det är så farligt att göra detta. Man skulle också kunna invända att det kunde befaras, att dessa personer, som skulle bli tvingade att tjänstgöra som föredragande, icke komme att sköta sitt arbete med samma nit och intresse, som om de frivilligt gått dit. Jag tror icke att vi behöfva frukta för den saken. Ambitionen är nog så pass stark och täflan mellan de olika föredragandena så liflig och äfven respekten för högsta domstolen så stor, att jag icke tror, att man behöfver befara någon försämring af deras arbetsprestationer. Måhända skulle man äfven vilja göra gällande, att grundlagen lägger hinder i vägen för en sådan anordning som denna. Det tror jag icke. I det grundlagsstadgande, som man torde afse, § 36 regeringsformen, står det, att domare och vissa andra ämbetsmän icke utan efter egen ansökning kunna flyttas till annan befattning. Jag tror dock icke, att man kan tolka ordet »flyttas» så, att det skulle träffa detta fall, ty personen ifråga behåller ju sin ordinarie befattning och får endast order att inställa sig i Stockholm för att tjänstgöra som revisionssekreterare och föredraga inför högsta domstolen. Hans ordinarie tjänst står fortfarande till hans förfogande, när han, om jag så får säga, fullgjort sin värnplikt. Jag tror som sagdt icke, att ordet flyttas är tillämpligt på detta fall, utan hvad grundlagen menar är väl exempelvis något sådant, som om en regering behagade flytta en häradshöfding från en domsaga till en annan utan att han begärt det. Det är ju ett otänkbart fall, men det är väl något sådant, som detta stadgande afser. Jag vill i iörbigående nämna det, att skulle grundlagen tolkas så, att man icke skulle få vidtaga en sådan åtgärd som jag föreslår, så är grundlagen redan i viss mån öfverträdd, ty, för att bara taga ett exempel, är det ju så, att det är bestämdt i fullmakterna för de ledamöter i Svea hofrätt, som nu nämnas, att de äro skyldiga att resa till Norrland, om det skulle komma ifråga. Jag tror alltså icke, att vi behöfva hysa några betänkligheter ur grundlagssynpunkt.

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

Med stöd af hvad jag här anfört, skall jag vördsamt be att få framställa det yrkande, att bland de villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i lönestaten upptagna löneförmåner intages äfven följande föreskrift:

»att fiskal eller ledamot af hofrätt skall under de första fem åren efter sin utnämning till ordinarie fiskal vara skyldig att, när det påfordras, mottaga förordnande som revisionssekreterare och i sådan egenskap tjänstgöra under tillhopa minst två år».

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag bör icke lämna den föregående talarens anförande utan ett uttalande från min sida. Jag kan börja med att vitsorda, att de farhågor, han uttalade för möjligen inträdande brist på arbetskrafter i nedre justitierevisionen, under senare tider på ett kraftigt sätt visat sig befogade, och justitieministern har haft skarp känning häraf. För att fylla uppkomna luckor har det visat sig nödvändigt att i nedre justitierevisionen intaga arbetskrafter, hvilka visserligen varit goda, men om hvilka man skulle önskat, att de haft längre utbildning och något större erfarenhet. På samma gång jag vitsordar detta, vill jag ock säga, att samma förslag, som den föregående talaren framställde till afhjälpande af berörda olägenhet, varit under öfverläggning, då propositionen skulle framläggas. Det skulle utan tvifvel vara ganska nyttigt att hafva en möjlighet att med befallningens rätt anmoda hofrättsledamöter att öfvertaga det dryga arbete, som otvifvelaktigt hvilar på föredragandena i nedre justitierevisionen, men skälet till, att något förslag härom icke framlagts, är just de konstitutionella betänkligheter, som den ärade talaren omnämnt och hvilka han ansåg att man kunde bortse ifrån, men hvilka jag för min del tror hafva större betydelse. Jag vill icke gå så långt, att jag säger, att absolut hinder för den föreslagna anordningen skulle förefinnas, men jag har dock för min del icke vågat mig på densamma. Då 36 § regeringsformen stadgar, att »de, som bekläda domareämbeten», kunna icke utan efter egna ansökningar till andra tjänster befordras eller flyttas, kommer man icke ifrån att däri dock ligger, att den, som blifvit utnämnd till domare och satt att sköta en sådan tjänst, icke bör af Konungen beordras att lämna denna tjänst för att i ett annat ämbetsverk sysselsätta sig med annat arbete. Väl vet jag, att vid löneregleringar inom åtskilliga verk stadgats, exempelvis att tjänstemän af lägre grad äro skyldiga att under semester eller eljest för kortare tid, vikariera för tjänstemän i högre grad, och af de nu föreliggande hofrättsstaterna framgår, att man ansett sig kunna ålägga hofrättsledamöter att flytta från en hofrätt till en annan, om sådant skulle betingas af förändrad organisation evempelvis inrättande af en hofrätt i Norrland. Då skulle man således sätta upp denna med tjänstemän, som redan finnas. Men detta är

Ang. löneregleringen vid rikets hofrätter. (Forts.)

dock någonting helt annat än det, som nu ifrågasättes. Har det första med hänsyn till innehållet af 36 § regeringsformen nätt och jämt kunnat gå, så tror jag icke, att det går beträffande det senare.

Emellertid har man haft anledning att tänka på, huru man skall kunna tillgodose behofvet af revisionssekreterare och försäkra sig om, att det blir fylldt. Såsom herrarna veta, kommer nedre justitierevisionen att omregleras. Frågan härom är remitterad till lönereglerings kommittén, och vi hafva i den närmaste framtiden att motse ett förslag rörande detta verk. Jag förmodar, att lönereglerings kommittén icke kommer att ifrågasätta, att aflöningsförmånerna för revisionssekreterarne skola sättas lägre än för rådsbefattningar i allmänhet, och om denna min förmodan är riktig, skulle dock en föredragande i högsta domstolen få rådsaflöning, d. v. s. 8,100 kronor såsom begynnelselön. Denna aflöning är så afsevärdt högre än den, som enligt den nu framlagda lönestaten för hofrätterna tillkommer de ledamöter och tjänstemän, som kunna komma i åtanke till revisionssekreteraretjänst, att man har all anledning antaga att den ekonomiska vinst, dessa komma att göra genom att mottaga förordnanden, i revisionen skall vara tillräcklig för att fortfarande tillföra nedre justitierevisionen erforderligt behof af arbetskrafter på den väg, som bör vara den normala och naturligtvis alltid i det längsta först anlitas, nämligen frivillighetens. Lägger jag härtill, att nedre justitierevisionen mer än något annat verk erbjuder en lockelse för unga förmågor — det är därifrån högre poster inom administrationen företrädesvis rekryteras, och där man vanligen söker krafter för maktpåliggande uppdrag — så har jag efter den lönereglering, som kommer att äga rum för nedre justitierevisionen, inga vidare farhågor för att man kommer att lida brist på arbetskrafter inom nedre justitierevisionen, åtminstone icke i den grad, att man för att trygga sig därutinnan skulle behöfva tillgripa ett villkor af så tvifvelaktig konstitutionell karaktär, som det nu ifrågasatta. Af dessa anledningar hafva vi vid beredande af detta lönestatsärende funnit oss icke böra ifrågasätta något sådant villkor.

Herr vice talmannen: Herr talman! Åtskilliga af kammarens ledamöter torde nog i likhet med mig vara den ärade förslagsställaren ganska tacksamma för de synpunkter han i sitt anförande i denna sak framlagt, men jag tror å andra sidan, att ganska många ockå i likhet med mig känna sig något öfverraskade af förslagets framställande nu, då det icke förut framställts motionsvis, och icke känna sig fullt beredda att träffa afgörande i fråga om ett så viktigt villkor, då det uppenbarligen kan finnas åtskilliga synpunkter både för och emot och kanske rent af konstitutionella synpunkter, som måste noggrant öfvervägas. För min del kan jag sålunda icke för närvarande tillstyrka för-

Ang. löneregler vid rikets hofrätter. (Forts.)

slaget, utan måste, därest den ärade talaren vidhåller detsamma, yrka att det må afslås. Men jag vill ännu en gång stryka under, att jag finner hvad han sagt mycket tänkvärdt och beklagar, att det icke kommit fram litet tidigare så att det kunnat blifva föremål för ett grundligt öfvervägande.

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Då nu chefen för justitiedepartementet förklarat, att regeringen tänkt på denna sak, men funnit den stöta på konstitutionella svårigheter, och då jag vidare hört den ärade vice talmannen säga, att han icke är beredd att stödja förslaget, som framkommit nu i sista stunden, gissade jag, att äfven flertalet af denna kammares ledamöter känna sig tveksamma och icke heller vilja gifva mitt yrkande sitt understöd. Jag kan icke dela herr justitieministerns åsikt, att mitt förslag skulle på något sätt vara inkonstitutionellt, men då det i alla fall blifvit framfördt från så auktoritativt håll, att så kan vara, är jag öfvertygad om, att kammaren icke skulle finna lämpligt att nu taga upp denna tvistefråga, och jag får därför nöja mig med, att densamma nu i alla fall en stund varit på tal och vi fått tillfälle att tänka på saken. Jag tager alltså tillbaka mitt yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. d)-h).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

Å föredragningslistan var härefter uppfördt statsutskottets utlåtande, n:o 167, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inköp för statsverkets räkning af fastigheten under n:is 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

I en den 26 nästlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 159, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden samma dag föreslagit Riksdagen dels att medgifva, att fastigheten under n:is 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm finge för en köpeskilling af 1,100,000 kronor för statsverkets räkning inköpas, äfvensom att till gäldande af omförmälda köpeskilling finge användas ej mindre den för fastigheten n:o 7 i kvarteret Näckström inflytande köpeskillingen 790,000 kronor än äfven af fonden för anordnande af lokaler åt statens ämbetsverk i hufvudstaden ett belopp af 120,000 kronor, dels ock att på extra stat för år 1910 anvisa återstoden af köpeskillingen eller 190,000 kronor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Billing*, grefve *P. O. L. Klingspor*, grefve *Taube*, *Wijkander*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *Strömberg* och *Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Starbäck: Herr talman! Såsom herrarna finna, har jag ensam af denna kammares ledamöter i statsutskottet tillåtit mig deltaga i en reservation, som går ut på bifall till Kungl. Maj:ts proposition i förevarande fall. Utskottet angifver i sin motivering för afslag åtskilliga mer eller mindre tungt vägande skäl, men enligt min mening kunna dessa emellertid ej anses afgörande. För det första säger utskottet, att det icke skulle vara någon god affär för staten att inköpa den tomt, som här är i fråga, det s. k. norska utrikesministerhotellet på Blasieholmen. Om herrarna vilja göra sig besvär med att slå upp den förteckning på tomtpris, som i bilaga c å sidan 22 är bifogad utskottets betänkande, och med dem jämföra det pris, som meningen är att vi skola betala för denna tomt, nämligen 374 kronor 55 öre kvadratmetern, skolen I finna, att det måste anses för billigt pris, äfven om man säger som utskottet, att det är omöjligt att bebygga dessa tomter från affärssynpunkt, och att det därför icke är så billigt. Vidare säger utskottet, att grundförhållandena icke äro de bästa. Ja, det är klart, att de icke äro de bästa, ty sällan får man, då det gäller att bygga ett stort hus i Stockholm, sådana, men af den bilaga, som finnes bifogad utskottets betänkande, torde det bevisas, att grunden icke alls är dålig utan tvärtom ganska bra. Jag kan således icke tillmäta dessa båda skäl någon afgörande betydelse och ännu mindre hvad utskottet sedan säger, nämligen att dessa tomters läge vid ett bebyggande kräfver i arkitektoniskt hänseende stora kostnader, som måste tagas i betraktande vid bedömandet af tomternas saluvärde. De arkitektoniska pretentionerna på offentliga byggnader anser jag böra ställas ganska höga, men det bör icke med nödvändighet resultera uti sådan arkitektonisk utstyrsel som ornamenteringar, bildhuggerier och dylikt, som draga stora kostnader. De arkitektoniska pretentionerna kunna bäst tillgodoses genom linjernas och ytornas harmoniska proportion till hvar andra. Våra vackraste byggnader i Stockholm utmärka sig just genom linjernas och proportionernas harmoni och icke genom dyrbara arkitektoniska utstyrselförhållanden. Det förhållande, som utskottet emellertid mest synes hafva fäst sig vid, är, att

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

Kungl. Maj:t icke framlagt någon fullständig plan för dispositionen af denna tomt, och i samband härmed säger utskottet, att det verkliga tomtpriset vid ett framtida bebyggande genom under tiden tillkomna räntor skall komma att högst väsentligt öfverstiga det nu föreslagna inköpspriset.

Det skulle visserligen varit önskligt, att en fullt utarbetad plan om disposition af tomten förelåge, men i den kungliga propositionen finnes i alla fall hänvisadt på så stora och viktiga statsbehof med afseende på ämbetsverken, att jag icke kan förstå annat, än att det är till fullo bevisadt, att staten har behof af denna tomt. Vi behöfva erinra oss om, att vi hyra lokaler åt en massa ämbetsverk såsom styrelsen för de högre allmänna läroverken, vattenfallsstyrelsen, nedre justitierevisionen, lagberedningen, lagbyrån, hvilka betinga stora hyror, och vi skola äfven komma ihåg att meningen var, att detta hus, nödtorftigt repareradt, skulle för åtskilliga år användas för inhysande af en del ämbetsverk.

Allt som allt kan jag, herr talman, för min del icke vara med om att tillstyrka afslag på inköp af denna fastighet, då jag är alldeles öfvertygad om, att det är en god affär som staten gör och att staten har ett tvingande behof af utrymme för sina ämbetsverk, och då jag till sist icke kan vara med om det som utskottet här säger i sin motivering, att vi skola slå in på den politiken att långt ut i stadens periferiska delar skaffa oss tomter för att uppföra byggnader åt våra centrala ämbetsverk, centrala äfven i den mening, att de behöfva ligga, där samfärdseln är störst för att allmänheten skall kunna besöka dem.

Därför, herr talman, ber jag, på grund af hvad jag nu anfört, få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilson i Örebro. Jag har för min del icke kunnat tillägna mig de affärssynpunkter, som den siste ärade talaren framlagt i denna fråga. Innan man köper en vara eller en tomt, såsom nu är ifrågasatt, är den första fråga man vanligen gör sig, den, huruvida man verkligen är i behof af den. Har man så konstaterat, att man behöfver den, bör man reflektera, huruvida priset kan vara det lämpliga eller ej. Är det så, att man vid en sådan undersökning till äfventyrs kommer till den uppfattningen, att priset är så billigt, att man bör köpa den, antingen man har behof af den för närvarande eller ej, då kan man ju köpa den på spekulation. Den siste ärade talaren tyckes anse, att priset på denna tomt är sådant, att det inbjuder till spekulation. Jag kan icke dela denna hans uppfattning. Är det så, att man köper en vara billigt för att ha den på lager — och jag anser, att det, hvad statens tomtpolitik beträffar, icke är uteslutet att tillämpa något sådant — då bör man få varan till så förmånligt pris, att den kan ligga en längre tid obegagnad

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

och, om man räknar ränta på ränta, ändock icke stiga till värden som närma sig hardt nära det fabulösa. Om denna tomt kommer att ligga obegagnad någon tid, kommer den med ränta på ränta snart upp till en kostnad för staten af 2,000,000 kronor. Om man sedan skall på denna tomt uppföra en byggnad, som kanske kommer att representera ett värde $^2/_3$ miljon kronor, kommer den hyra, som staten på detta sätt får betala för dessa lokaler, att bli så hög, att man verkligen hesiterar för densamma.

Det säges, att staten har behof af tomter, som äro centralt belägna, för ämbetsverk. Hvad som är centralt och icke centralt, därom kan man ha olika meningar; jag för min del får säga, att jag icke kan betrakta endast de platser som centralt belägna, hvilka ligga inom en viss rayon omkring Gustaf Adolfs torg och Norrbro. Det måste börja ingå i vår åskådning, att äfven tomter, som ligga utanför denna rayon, kunna betraktas som centralt belägna. Eljest vet jag snart icke, hvar staten skall uppföra byggnader för alla sina ämbetsverk. Föröfrigt skall jag tillåta mig peka på ett område, som jag anser vara centralt äfven ur den synpunkten, att det icke ligger så långt från stadens medelpunkt, nämligen Skeppsholmen. Det är väl så, att ingen af oss här i denna kammare tror, att flottans station någon afsevärd tid framåt kommer att vara förlagd till Skeppsholmen. Då uppstår frågan, hvartill dessa tomtområden skola användas. För min del anser jag, att detta område mycket väl lämpar sig för att dit förlägga en hel del af statens ämbetsverk.

Vi hafva här under de senaste dagarna af finansministern blifvit erinrade om, att vi ha stor anledning att vara sparsamma, men skola vi verkligen kunna utöfva en effektiv sparsamhet, tror jag ej, att vi få till så höga priser — jag vidhåller fortfarande denna min uppfattning — köpa tomter och därmed från statens sida gifva vid handen, att dessa tomtvärden icke kunna anses på något sätt höga.

Herr Starbäck har här yttrat, att grundförhållandena äro bra. Ja, vi ha visserligen fått en promemoria angående grundundersökningen, men, granska vi denna något, finna vi,, att de, som gjort dessa undersökningar, säga att det *»antagligen» är berg* eller *»antagligen» sten*. På detta »antagligen» hvilar det hela. Men antag, att dessa antaganden äro felaktiga, huru är det då med grundförhållandena? Jag anser, att i det stora hela är grundförhållandenas beskaffenhet ännu icke klargjord.

Och hvartill skulle tomten användas? Öfverintendentsämbetet säger, att den skulle lämpa sig synnerligen väl för uppförande af byggnad för musikaliska akademien. Herr finansministern anser, att den lämpar sig bäst för ett justitiepalats. Man är ej enig om användning, blott om att man skall köpa tomten därför att den är en fin affär för staten, och man hänvisar då till, hvad som anföres i en P. M., som finnes bifogad statsut-

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

skottet utlåtande. Men jag har undersökt, hvar dessa tomter äro belägna, som där uppställas till jämförelse, och kommit till den uppfattning, att allesamman äro tomter med hvad man kallar affärsläge; och i de flesta, för att icke säga alla fall, hafva de hus som finnas där användts som affärshus. Det är en betydlig skillnad i detta hänseende.

Nu säger herr Starbäck, att huset, som finnes på tomten, borde nödtorftigt repareras, för att sedermera användas. Ja, jag har själf varit där och sett på huset för att öfvertyga mig om, att hvad öfverintendentsämbetet uttalat rörande husets beskaffenhet var väl grundadt, och jag måste säga, att öfverintendentsämbetets uttalande angående beskaffenheten af själfva huset är fullständigt riktigt. Öfverintendentsämbetet säger, att huset är så fallfärdigt, att det icke lönar sig att reparera detsamma. Herr Starbäck har en annan uppfattning. Jag känner mig öfvertygad om att den är oriktig.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag skall be att med några ord, utöfver hvad som redan skett, få motivera, att jag kommit med denna proposition.

Frågan har i första rummet ställt sig så: är staten i behof af tomter med så centralt läge som denna plats? Den andra frågan är: har staten tillräcklig tillgång på tomter med så centralt läge? Hvad den första frågan beträffar, vågar jag påstå, att det är ett nödvändigt behof för staten att hafva tomter med sådant centralt läge som nu ifrågavarande. Alla torde erkänna. att det är nödvändigt, att ett kanslihus ligger centralt. Jag tror väl, att litet hvar borde vara med om att erkänna, att, om kanslihuset kan ligga på den plats, lämpligen utvidgad, där det nu ligger, så är detta det bästa ur alla synpunkter. Nu är det emellertid så, att i alla de förslag till kanslihus, som på senare tider kommit till, hafva inrymts lokaler för en del verk, som icke stå i absolut samband med den verksamhet, som inom kanslihuset i öfrigt bedrifves, men som i alla fall stå i så intimt samband därmed, att en så stor närbelägenhet som möjligt med lokalerna inom kanslihuset är att önska. Sådana lokaler äro bland andra åtskilliga, som äro afsedda för ämbetsverk inom justitieområdet. Man har alltid tänkt sig, att regeringsrätt, lagråd och lagberedning äfvensom åtskilligt annat, t. ex. nedre justitierevisionen, skulle ha sin plats inom kanslihuset. Därtill kommer att behofvet af nya lokaler för högsta domstolen gör sig gällande allt mer och mer. Vidare finnes det behof af lokaler för justitiekanslersämbetet, fångvården och allt sådant. Alla dessa skola ju icke enligt de föregående kanslihusförslagen inrymmas i detta hus, men en stor del. Under sådana förhållanden skulle kanslihuset hafva måst blifva så stort, att de stora svårigheter, hvilka,

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

såsom herrarna veta, hafva rådt för att kunna få den frågan lämpligen löst, hafva blifvit ännu mera förstorade just genom att man försökt att inom samma byggnad få lokaler åt alla dessa verk.

Det är därför, som hos mig har uppstått den tanken, att det vore bättre, om man kunde skilja ut från denna stora byggnad en del af dessa verk och för dem söka skaffa ett annat läge, en annan tomt, för billigare pris än hvad som blefve fallet, för den händelse man måste inrymma dem i samma byggnad som kansliet för öfrigt, och man önskade att få detta kanslihus förlagdt på den plats, där det ligger. Då har erbjudit sig denna tomt. Hela frågan om densamma kom upp på det sättet, att det var fråga om försäljning af Dramatiska teatern. Riksdagen hade beslutat, att teatern skulle försäljas, och jag lät genom öfverintendentsämbetet infordra köpeanbud å teatern. Då kom det konsortium, som köpt norska ministerhotellet och gjorde erbjudande om byte emellan Dramatiska teatern och ministerhotellet. Affären hade blifvit konsortiet något väl tung, därför att tiderna blifvit annorlunda än de voro, när affären från deras sida gjordes, och därtill kom den förnämsta anledningen, nämligen att själen i konsortiet, den drifvande kraften låg på sin dödsbädd, och därför ville konsortiet klara ut denna affär. Det gjordes då ett sådant erbjudande, att det sattes ett pris per kv. fot på ministerhotellet och ett pris på Dramatiska teatern, och tack vare detta erbjudande från konsortiets sida fick man upp Dramatiska teaterns tomtpris så pass mycket, att man sedermera kunde sälja den kontant till en af spekulanterna till ett belopp, som, vill jag minnas, med ett par hundra tusen kronor öfversteg de eljest ingifna anbuden. Sålunda har äfven ur denna synpunkt saken haft sin goda inverkan för statsverket.

Emellertid, när Dramatiska teaterns försäljning beslöts här i fjol i kammaren, höjdes varnande röster mot att försälja en så väl belägen tomt, som statsverket ägde, utan skulle man i stället använda den för något statsverkets behof. Jag delade principiellt denna uppfattning, men tillät mig uttala med afseende på Dramatiska teatern, att tomten var af sådan beskaffenhet, att den icke ägnade sig för staten till direkt användning, utan att det för staten vore bäst att sälja den till någon, som kunde använda tomten för affärsändamål, och min tanke var, att om så behöfdes, det vore bättre för staten att skaffa sig en annan tomt i ersättning för den, som staten på detta sätt gick miste om. Nu veta herrarne, att vi fingo sälja Dramatiska teatern och erhöllo 63 kronor eller mera per kvadratfot.

Vi ha en annan välbelägen tomt, som också är beslutad att försäljas, det är f. d. kronprinsens stall. Man varnade också emot dess försäljning, men det var ju särskilda omständigheter, som sammanhängde därmed. Annars hade vi nog haft stora skäl

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

för att behålla den. Emellertid finnes här ett tillfälle att förvärfva en egendom, som för statens behof är, det vågar jag bestämdt påstå, af vida bättre beskaffenhet och med ett bättre läge än vare sig f. d. kronprinsens stall eller Dramatiska teatern, och den står till buds för ett pris, som är hälften emot det, som staten fått vid försäljning af Dramatiska teatern. Det vill därför synas mig, som om den uträkningen var ganska riktig, när jag framhöll, att det var mest nyttigt för staten att sälja Dramatiska teaterns tomt och skaffa sig en annan. Nu säger man, att det billiga priset beror därpå, att tomten icke har något affärsläge. Ja, det är alldeles riktigt, men jag förstår icke, att den omständigheten, att man saknar konkurrenter och att detta framkallar det tillstånd, att priset är billigt, skall vara något för staten oförmånligt, då det väl aldrig ett ögonblick kan falla någon af herrarne in, åtminstone har det icke fallit mig in att kalla köpet en god affär för staten ur den synpunkten, att staten skulle kunna jobba med tomten och i sin ordning sälja den till någon annan. Nej, min mening är, att en god affär för staten är en sådan, då staten för billigt pris får en tomt, som ligger på ett bra ställe och som för staten är vida mera användbar än en tomt, som staten haft i närheten och försålt för dubbla priset.

Nu säges det, att man icke vet hvad den skall användas till. Jag har emellertid sagt, hvartill den lämpligen kan användas. Det talas dock ej härom i förslaget, fastän jag erkänner, att det hade varit bättre, om så skett. Men hela denna sak kom upp så sent, att det var omöjligt att få någon utredning härom, innan man gick in med förslag till Riksdagen. Man kunde emellertid icke dröja med affären, då ju en sådan tomt icke kan stå till buds under ett par år. Åtminstone är det inte någon absolut säkerhet för det. Nu var genom aftal bestämdt, att man kunde få tomten på hand till den 1 juli i år, och då förhållandena voro sådana, som jag skildrat dem, ansåg jag det oförsvarligt, om jag icke beredde Riksdagen tillfälle att yttra sig öfver detta köp och få det sig förelagdt.

Nu är det icke meningen, att tomten skall ligga obegagnad under någon längre tid. Den senaste talaren räknade ut, att, om tomten låge obegagnad, värdet snart skulle uppgå till omkring två miljoner kronor. Räknar man med sex procent, fördubblas ju ett kapital på c:a tretton år, och då priset i detta fall är satt till 1,100,000 kronor, skulle tomten ligga obegagnad i tio à tolf år för att värdet skulle komma upp till så högt belopp som det ofvan angifna. Men jag kan icke tänka mig, att så blir förhållandet. Och äfven om tomten hela tiden skulle ligga obegagnad och äfven om den skulle värderas till två miljoner kronor, är i alla fall icke priset per kvadratfot uppe vid det belopp, som staten nu fått för Dramatiska teatern. Äfven ur

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

den synpunkten vore det således icke så farligt, om affären komme till stånd. Men det är absolut icke min mening, att tomten skall ligga obegagnad så länge, utan tvärtom vore det meningen att så snart som möjligt och så snart det för öfrigt kan vara lämpligt komma fram med ett förslag om bebyggande af tomten för att där inhysa en stor mängd af de ämbetsverk, som nu äro husvilla och för hvilka staten får betala hyror, som sannerligen äro dryga nog.

Nu säges det, att tomten ligger för bra till, d. v. s. att den har ett vackert läge. Ja, i och för sig är det väl icke något fel, att den det har, men hvad jag sätter störst värde på är, att den icke ligger allt för långt från kanslihuset. Man säger, att det icke betyder någonting och att man får utsträcka begreppet centralt läge till andra platser än Gustaf Adolfs torg o. s. v. Ja, det kan vara sant, och det låter sig mycket väl sägas, att Skeppsholmen ligger centralt, fastän den ligger längre bort. Men Skeppsholmen är dock, som den förre talaren erkände, icke tillgänglig, och det torde dröja länge innan flottan kommer från Skeppsholmen, och om ämbetsverken skulle vänta på att få tak öfver hufvudet tills man kunde förlägga dem till Skeppsholmen, då finge de vänta allt för länge. För öfrigt, när den tiden kommer, veta vi icke, hvilka svårigheter det blir att drifva igenom frågan om en ny flottstation. Men om det nu skulle vara så, att vi icke hade tillgång till de medel, som vi alltid litat på såsom en tillgång för lösandet af denna fråga, nämligen inkomstsummorna från Skeppsholmen och Kastellholmen, därför att vi skulle begagna dessa platser på annat sätt, då tror jag, att utsikterna äro mörka för att någonsin frågan om flottstationen skall kunna lösas på ett lämpligt sätt.

Nödvändigheten af att den ifrågavarande byggnaden lägges i närheten af kanslihuset, för den händelse man vill i densamma inrymma de lokaler, som jag nyss talat om, och särskildt då lokal för regeringsrätten, beror helt enkelt därpå, att inom regeringsrätten skall vara samma föredragande som inom statsrådsberedningen. Och det är ju tydligt och klart, att, om samma person skall vara både i regeringsrätten och i kanslihuset, man icke får göra afstånden så långa, att en stor del af arbetstiden går åt för dessa föredragande att åka i spårvagn eller gå på gatorna för att komma mellan de olika ämbetsrummen.

Så säger man, att denna affär är farlig, därför att den blir dyr, beroende därpå att platsen är så vacker. I det afseendet delar jag den förste talarens uppfattning, att nog bör man göra huset vackert, men det vackra ligger icke i dyrbara utsirningar, utan, såsom han sade, i de vackra proportionerna och de fina linjerna och i enkelhet för öfrigt. Och detta är särskildt en sak, som bör komma till heders, för den händelse man vill i byggnaden inrymma justitieverken.

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

För mig ställer sig saken så, att det är nödvändigt att få centralt liggande tomter för uppförande af hus åt statens i saknad af egna lokaler varande ämbetslokaler och att det är omöjligt att få någon plats, som ligger bättre till för ett så synnerligen billigt pris som detta.

I sammanhang därmed vill jag säga några ord om grunden, ty herr Nilson förmenade, att den kungl. propositionen icke härom gaf klart besked, utan att den hvilade på antaganden i detta fall. Jag förmodar, att dessa antaganden egentligen betyda det, att det icke är så godt att veta hvad som är fast berg eller sten. Men nog kan man med borr undersöka, huruvida det är sten, som man stöter på, men om bottnen utgöres af mindre stenar eller delar af ett berg lär väl icke kunna afgöras förmedelst ett borr, utan härför kräfves, att man lägger hela bottnen klar. Som herrarne se, står det på sina ställen »gräft till berg» — där är man på det klara med, att det är berg. På andra ställen heter det »berg eller sten» — där har man stött på sten, men om detta är berg eller en särskild sten, kan man icke så noga säga. Då det heter »gräft till antagligen berg», vet man icke, om det är en stor sten eller ett berg. Men nog vet man, om det är sten, och i så fall vet man också, att man har fast och säker grund.

Nu har jag den uppfattningen, att man genom det ifrågasatta inköpet kan tillgodose ett syfte, som man eljest förr eller senare måste tillgodose genom att skaffa en större tomt än hvad eljest behöfs för kanslihuset och hvad därmed sammanhänger, och jag tror, att det finnes utsikter att kunna, om man på detta sätt får fördela de verk, som nödvändigt måste ligga i närheten af hvarandra, på två byggnader, ett kanslihus och ett annat utan oöfverkomliga svårigheter, ej heller i ekonomiskt afseende, bereda plats för kanslihuset på den nuvarande tomten, vederbörligen utvidgad, hvilket ju otvifvelaktigt skulle vara det bästa. Men om man skulle på platsen bereda rum äfven för dessa andra af mig omnämnda lokaler, då finge man betala helt andra tomtpris, och grunden vore icke bättre utan ungefär densamma som den här ifrågavarande. Ty jag vill säga, att de pris, som äro betalda för tomter i närheten och betalda till stor del i regleringssyfte, uppgå i icke få fall till 1,200 kronor per kvadratmeter, under det denna tomt endast betingar 374 kronor per kvadratmeter.

Jag tror sålunda, att mycket goda skäl förelegat att nu göra det möjligt för Riksdagen att köpa denna tomt, och jag tror bestämdt, att det icke dröjer länge, innan den kan utnyttjas, men jag befarar, att det icke vore med en rätt sparsamhetspolitik öfverensstämmande att för att slippa en utgift för stunden kanske göra det omöjligt för sig att förvärfva denna väl belägna plats, utan att man i så fall nödgades betala väsentligen mycket mera för en sämre plats.

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

Herr Nilson i Örebro: Jag vill endast göra ett par erinringar med anledning af hvad nu här yttrats.

För det första har jag ingalunda sagt, att jag anser det pris, som här ifrågasättes, såsom ett ur hvarje synpunkt billigt pris. Jag har endast velat upptaga till bemötande en del jämförelser, som man här gjort just för att få fram, att priset i detta fall vore billigt. Man har jämfört priset å den tomt, hvarom här är fråga, med de priser, som annorstädes i stadens centrala delar betalats för byggnader, som sedermera med någon ändring kunnat användas till affärslokaler, och på det sättet kommer man till, att priset här är billigt. Det är denna uppfattning, som jag för min del ännu ej kunnat tillägna mig.

Det säges nu, att staten behöfver flera centralt belägna lokaler. Ja, det är möjligt, att det förhåller sig så; jag skulle dock i likhet med den förste ärade talaren vilja framhålla önskvärdheten af att en plan framlades angående statens byggnadsbehof, så att man visste, hvad man i den vägen hade att rätta sig efter. Man skulle då äfven få klart för sig, hvilka af de tomter, som staten för närvarande äger, behöfva reserveras för det eller det ändamålet. Med mindre än att en sådan plan framkommer, kan man aldrig, enligt mitt förmenande, på ett lyckligt sätt lösa frågan om anskaffande af egna lokaler för de olika ämbetsverken.

Jag har äfven den uppfattningen, att i byggnader, som icke äro så synnerligen aflägsna från kanslihuset, för närvarande finnas inrymda ämbetsverk, hvilka icke behöfde ha denna omedelbara närhet till kanslihuset. Det vore väl icke omöjligt, att i stället låta dessa lokaler disponeras af just sådana ämbetsverk, som måste vara i omedelbar förbindelse med kanslihuset.

Det skulle vara ganska intressant att ingå närmare på de grundundersökningar, som i detta fall blifvit gjorda, men jag vill icke nu trötta kammaren därmed. Jag vill endast säga, att man visserligen gräft, men på det sättet, att man såsom herr statsrådet själf medgaf, nödgats säga: »*Antagligen berg.*»

Man kan ju föreställa sig, huru pass grundliga dessa undersökningar varit, när man, *efter att ha gjort gräfningar, icke vet, om det är berg eller sten, som man träffat på.*

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr *Ekman* i Mo gård instämde häruti.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det är klart, att denna sak kan ses ur olika synpunkter, men jag måste dock säga, att jag icke känner mig öfvertygad af det anförande, som herr finansministern här hållit. Herr finansministern yttrade, att ifall man byggde ett nytt kanslihus på det gamlas plats, det kunde

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

vara bra att ha vissa andra byggnader på icke allt för långt afstånd därifrån, till hvilka man kunde förlägga en del närstående ämbetsverk. Detta kan nog vara riktigt, men det hela är ju så lösligt och generellt; det finnes ju icke alls någon ordentlig plan uppgjord. Och hvad mera är, åtskilliga af de verk, som herr finansministern här nämnde, äro enligt min tanke af den beskaffenhet, att det absolut icke föreligger något behof af att låta dem ligga nära kanslihuset. Hvad lagberedningen beträffar förefinnes, såvidt jag förstår, icke det ringaste behof därutinnan. Lagberedningen är ju en inrättning, som har till uppgift att utarbeta färslag till ny lagstiftning, och den förehar detta arbete alldeles för sig själf utan någon som helst förbindelse med justitieministern och justitiedepartementet. Jag kan icke inse, att det är någonting som hindrar, att lagberedningen har sin lokal å vare sig den ena eller andra platsen. Jag kan på tal om det verket nämna, att det för närvarande har en mycket blygsam lokal på Riddarholmen, men, såvidt jag vet, medför detta icke några större olägenheter. Så snart man uppför ett extra hus för statens ämbetsverk, då stiga emellertid fordringarna högst betydligt, och jag vågar nästan misstänka, att den lokal, som lagberedningen då skulle få, skulle komma att kosta staten minst ett par gånger så mycket som dess nuvarande lokal.

Hvad öfriga verk angår, hvilka herr finansministern här nämnde, vill jag särskildt fästa mig vid regeringsrätten. Det är ju sant, att med hänsyn till den gemensamma föredragningen — vissa ämbetsmän skola ju blifva gemensamma för regeringsrätten och regeringen — kan det förefinnas ett behof af att ha regeringsrättens lokaler i närheten af Kungl. Maj:ts kansli, men dessa lokaler behöfva verkligen icke vara så stora. Högsta domstolens lokal är ju ganska liten, och regeringsrätten är ju ett mycket mindre verk än högsta domstolen, så att man kan egentligen icke anföra regeringsrätten såsom någon hufvudsaklig anledning till att man behöfver inköpa en kolossal tomt. Regeringsrätten är ju ett kollegialt verk utan någon expedition, och jag kan icke tänka mig, att den egentligen behöfver mer än ett stort samlingsrum jämte ett par mindre rum, det är alltsammans. Och hvad behöfver lagberedningen, om jag vidare skall tala om den? Ja, den behöfver väl blott ett samlingsrum samt ett par mindre rum. Jag kan icke finna annat, än att i denna sak framkommit något öfverdrifna framställningar ifrån herr finansministerns sida, utan tvifvel i bästa välmening, men icke precis ägnade att ingifva någon direkt tillit.

Nu vill jag fullkomligt medgifva, att, om man alldeles bortser från alla mera bestämda planer angående hvad som behöfs, man kan säga, att det alltid är bra för staten att äga centralt och väl belägna tomter. Ja, detta är bra om man har mycket godt om penningar och utan tvekan kan skaffa sig en sådan tomt,

så snart tillfälle därtill erbjuder sig. Men det förefaller mig, som om man icke precis kan handla på det sättet, när det börjar se så illa ut, med statens finanser som nu. Då får man allt fastmera se till att söka vända på skillingen som det heter.

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

Allt som allt kan jag icke anse, att frågan ligger så, att här förefinnes någon anledning, att för närvarande och i det skick, som frågan befinner sig, acceptera detta Kungl. Maj:ts förslag, och jag kommer därför för min del att ansluta mig till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall be att få framställa en fråga till talaren på örebrobänken. Han hade här många anmärkningar att göra emot undersökningen af grunden. Det synes mig dock, som om det skulle vara till fördel för regeringen att få reda på, huru pass noggrant, man skall göra en dylik undersökning. Skall den vara fotad på en fullständig undanschaktning af allt det grus, och öfriga lager, som påträffas, innan man kommer till själfva grunden? Såvida man ej gör borrhål vid borrhål, kan jag sannerligen icke förstå, huru man skall kunna afgöra, om det är berg eller sten, som man stöter på, hvilket ju den ärade talaren på örebrobänken anser vara nödvändigt att ha utredt.

Herr Tengdahl: Jag för min del kan icke finna, att det är någon plan i detta, att man det ena året säljer en välbelägen tomt i en viss trakt och det andra året köper en tomt för ännu mera penningar i precis samma trakt. Jag anser, att detta endast är ett sätt att underblåsa något, som staten icke bör underblåsa, nämligen tomtjobbarlasten. Jag finner, som sagdt, icke alls någon plan i regeringens hela resonemang i detta fall. Jag förstår icke, hvad det skall tjäna till att oupphörligen tala om detta kolossala kanslihus, där allting skall inrymmas. Vore det icke bättre att utreda, om man icke kunde ordna det på det sättet, att man sloge ihop i ministeriebyggnader hvad som verkligen hörde ihop? Man skulle med andra ord ha en plan för det hela. Nu har man icke någon sådan, utan här är det så, att herr finansministern fått ögonen på en välbelägen tomt och så vill han ha den; först efteråt kommer man med förslag om, huru tomten skall användas.

När jag således icke kan finna någon plan uti den proposition, som här föreligger, skall jag tillåta mig att förena mig med dem, som yrkat afslag å hela detta förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag trodde verkligen icke, att jag skulle bli föremål för en dylik beskyllning just från herr Tengdahls sida, ty i fjol ansåg han ju det vara dumt att föreslå en försäljning af Dra-

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

matiska teatern, därför att staten hade så stort behof af centralt belägna tomter. När man nu lyckats säljas Dramatiska teatern, hvilken — jag förmodar, att hvar och en af herrarne känner till, huru den tomten är beskaffad — måste erkännas ha en för statens behof bra mycket sämre belägenhet än norska ministerhotellets tomt, och därvid kunnat betinga sig ett pris af 63 kronor 60 öre per kvadratfot och då man nu i stället har tillfälle att köpa en tomt, som för staten har ett ofantligt mycket större värde på grund af det fördelaktiga läge, som den har med hänsyn till det ändamål, hvartill den af staten skulle användas, samt då man kan få denna senare tomt för 33 kronor per kvadratfot, så får jag säga, att jag tager beskyllningen för att ha handskats lättsinnigt och oförståndigt ganska lätt, ty jag kan omöjligen erkänna, att det ligger ett uns af befogenhet i den beskyllningen.

Herr Tengdahl: Jag skulle mycket väl ha kunnat förstå saken, om herr finansministern verkligen haft en plan för det hela och det visat sig, att han eventuellt behöft äfven norska ministerhotellets tomt. Om herr finansministern hade kunnat öfvertyga oss om, att behof förefunnes för att bebygga båda dessa tomter, så skulle jag för min del ha varit med därom, men — jag upprepar det, äfven om nu herr finansministern tycker, att det är löjligt — jag å min sida finner det löjligt att sälja Dramatiska teaterns tomt och sedan köpa en annan tomt i samma trakt. Dramatiska teaterns tomt är icke alls så omöjlig att använda för statsändamål, som herr finansministern velat göra den till. Det sökte jag visa förra riksdagen. Om herr finansministern icke vill låta sig öfvertygas, så är det icke mitt fel. Jag är dock så pass mycket inne i byggnadsfrågor, att jag vet, att den icke är omöjlig att bebygga, och att det godt kunnat inrymmas ett stort antal ämbetsrum i en byggnad på den tomten.

Herr vice talmannen: Jag vill tillåta mig framhålla ytterligare en omständighet, som gör, att saken förefaller mig ännu mera oviss, och att jag måste ställa mig ännu mera tveksam mot den än eljest. Det är den, att det ju för närvarande pågår förarbeten till en departemental reform, som synes kunna komma att sträcka sig synnerligen vidt och djupt. Men om så är, då är det ju tydligt, att allt hvad man nu talar om kanslihusets behof och om möjligheten af att sammanträngа allt det som där skall finnas, på det sätt, att det kan trifvas tillsammans på den gamla kanslihustomten, kan med ett slag fullkomligt förändras. Det är icke möjligt att för närvarande förutse hur det skulle kunna utveckla sig, om man ändrade den nuvarande ordningen så att det infördes t. ex. en partiell ministerstyrelse, ty detta

skulle kunna medföra betydande förändringar och hafva med sig stora konsekvenser. Jag anser äfven detta vara ett skäl för att man icke kan fästa så synnerligt afseende vid de helt löst, utan närmare planläggning, af herr finansministern här framförda synpunkter.

Ang. inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag tillåter mig med hänsyn till hvad af herr vice talmannen anförts, endast framhålla, att om utvecklingen skulle bli den af honom skisserade, så blir behofvet af centralt belägna tomter så mycket större.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den af herr Billing m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande fredag den 21 maj angående de voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 192, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för bestridande och redovisande af fångvårdens utgifter för landtbruksrörelsen vid Svartsjö kungsladugård;

n:o 193, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tillhandahållandet vid uppförandet af fredspalatset i Haag af 80 kubikmeter svensk granit såsom gåfva från den svenska statens sida;

n:o 194, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af fordringsbelopp hos f. d. underlöjtnanten i armén Nils Gustaf Zetterberg, f. d. fanjunkaren Johannes Jonsson och f. d. sergeanten Anders Öqvist;

n:o 195, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till den s. k. jordförmedlingsfonden;

n:o 196, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden;

n:o 197, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

n:o 198, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till inköp af fastigheter, som kunna erfordras för statens nuvarande eller blifvande anläggningar vid Trollhättan m. m.;

n:o 199, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärf af ingenjören Ernst Stridsberg tillhöriga områden å Västra Malgön;

n:o 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af aflöningsförmånerna åt öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan; och

n:o 201, angående afsättande af medel för amortering å statsskulden;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m.;

bevillningsutskottets memorial, n:o 30, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande n:o 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m. äfvensom i ämnet väckta motioner;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 69, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uteslutande tills vidare af rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden och lag angående marks afstående för nomadlapparnas behof vid afvittring ofvan odlingsgränsen, dels ock en med föranledande af nämnda propositioner väckt motion; och

n:o 70, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftningsåtgärder för åstadkommande af aflösning utaf kronohemman och kronotorp, som donerats till bruksrörelsen m. m.;

Andra särskilda utskottets memorial, n:o 5, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af utskottets utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 81 och inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen; samt

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 40, i anledning af herr Thorssons motion, n:o 234, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om upphörande af tullbevakningens patrullering medelst segling och rodd å vissa kuster m. m.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Johansson* i Aflösa fr. o. m. den 18 maj till Riksdagens slut,
» *Lundin* under 3 dagar fr. o. m. den 15 maj och
» *Thyrén* » 3 » » » 15 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.